

Кожны экспанат з гісторыяй

Для чаго патрэбна ступа, апроч як для палётаў Бабы Ягі?

Спадчына беларускага народа — найлепшая глеба для выхавання ў моладзі патрыятызму, любові да роднай краіны, павагі да яе гісторыі. І ў гэтым вялікую ролю адыгрывае музейная справа, у тым ліку стварэнне этнаграфічных куткоў, пакояў, музeya ў навучальных установах.

Такая работа дазваляе адразу ж вырашыць некалькі актуальных пытанняў. Па-першае, збор экспанатаў захоўвае для нашчадкаў прадметы побыту, адзення. Па-другое, падчас этнаграфічных экспедыцый навучэнцы глыбей знаёмяцца са старадаўнімі прадметамі, іх прызначэннем, цікавасца гісторыяй сваёй зямлі. І, па-трэцяе, створаныя экспазіцыі дазваляюць праводзіць экскурсіі для новых пакаленняў студэнтаў і школьнікаў, падштурхоўваць іх да вывучэння таёй спадчыны.

Пяць гадоў таму на пасяджэнні літаратурнага клуба «Катарсіс» Гродзенскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта ў яго ўдзельнікаў узнікла ідэя арганізаваць у кабінце беларускай мовы, дзе звычайна і збіраліся маладыя паэты ды празаікі, куток з элементамі побыту беларусаў. Гэта дазволіла б стварыць спрыяльную творчую атмасферу ў вучэбным пакоі, пазбавіць яго залішняй афіцыйнасці. І неўзабаве з'явіліся першыя міскі, прасы, кошыкі, дамацканыя кашулі. Куток пачаў сваё жыццё. Такі пачын зацікавіў валанцёраў універсітэта, і яны таксама далучыліся да збору прадметаў даўніны. Неўзабаве кабінет беларускай мовы ўжо не мог умясціць усе сабраныя рэчы, і кіраўніцтва ўніверсітэта выдзеліла пад экспанат асобнае памяшканне. Так ва ўніверсітэце з'явіўся музей беларускай этнаграфіі, які налічвае каля 290 экспанатаў. Сярод іх — каменныя сякеры, прылады для здабывання агню каменнага веку, грошы, што былі ў абароце ў часы Рэчы Паспалітай і царскай імперыі, дакументы 1920—1930 гадоў, посуд, адзенне, прылады працы XIX — пачатку XX стагоддзя. Кожны прынесены валанцёрамі экспанат мае сваю гісторыю, якую з задавальненнем вывучаюць студэнты.

Метал заўсёды быў у чане, і таму беларусы, каб не траціцца на металічны звончак, сталі вырабляць кляпала — невялічкую драўляную скрыначку з палачкай на дроце ўнутры. Яго вешалі карове на шыю, і пры руху палачка білася аб скрыначку, а ў лесе, дзе пасвілася жывёла, было выдатна яе чуваць. Або трапло — плоская драўляная прылада ў выглядзе рыцарскага мяча для трапання льну. Ці не адтуль пайшла аналагічная назва надта гаваркіх людзей? Ёсць сапраўднае ярмо, пра якое столькі чулі ў прыказках, але мала хто бачыў на свае вочы. А наколькі цікава даведацца, чаму збаны, міскі, макітры бываюць чырвоныя, чорныя, бліскучыя. А ўся справа ў тэхнало-

Фрагмент экспазіцыі.

гіі абпальвання. Чаму кошык для бульбы паўтара метра ў дыяметры ды яшчэ з накрыўкай? Для чаго патрэбна ступа, апроч як для палётаў Бабы Ягі?

На гэтыя і шматлікія пытанні адказваюць гасцям музея падчас экскурсій. А іх і нямала. Так, летась музей наведала больш як 700 чалавек. Прычым не толькі нашы, але і замежныя студэнты. І адкрылі для сябе шмат новага і цікавага. Хаця часам і экскурсаводам даводзіцца дзівіцца: нігерыйскія студэнты, убачыўшы прас на вуглях, пацікавіліся, хто прывёз яго ў музей з Нігерыі, паколькі ў іх у вёсках выкарыстоўваюць такія ж самыя.

Апроч экскурсій, музей этнаграфіі служыць выдатным месцам і для розных іншых мерапрыемстваў. Тут праходзяць пасяджэнні літаратурнага клуба «Катарсіс», паказы этнамоды, літаратурныя квэсты.

Час імкліва рухаецца наперад, і прывычнае ўчора сёння становіцца для многіх невядомай гісторыяй. І вось ужо ў музеі пачалі з'яўляцца рэчы XX стагоддзя: друкарская машынка 1930-х гадоў з польскімі літарамі, фотаапараты 1950-х, сярод якіх і адзін шпіёнскі вузкаплёначны, лямпавыя тэлевізары і г. д.

Паступова ўкараняецца ва ўніверсітэце і новая традыцыя: усе першакурснікі абавязкова наведваюць музей, каб пазнаёміцца з гісторыяй свайго народа, дакрануцца да яго традыцый, пераканацца ў таленце і багатай фантазіі продкаў.

Віктар ВАРАНЕЦ,
стваральнік і кіраўнік музея
беларускай этнаграфіі ГрДМУ,
фота аўтара